

aby jsme vždy jen porůznu rokovali, nikdy ne společně. To by byla anomalie,¹ kdyby jsme měli jednoho občanského správce, jednu finanční administraci a neměli bychom jednoho sněmu! Kteří společně hospodaří, ti musejí mít i společný statut, společné porady a pořádky, tedy i společný sněm. Za toto hovoří věc sama, hovoří ale i příklad sousední Haliče,² jestli se to, čo se o statutu jejím píše, potvrdí. I tu mají být národní sněmy, než i sněm společný celé korunní země. Takto, myslím, bude, a takto má být i u nás, jestli jen vláda podělení Uhorska na více korunních zemí neobmýšlí. Společný sněm krajinský leží i v naší žádosti, jestli nebudeme činiti celek pro sebe, než toliko za částku krajiny považovati se budeme.

Jako by tento sněm měl býti a z kolik vyslancův složen, jaková by měla býti jeho moc, které meze jeho působení, do toho se tenkrát nepůštím, než zpomenu toliko prostředek rokování, řeč. A tu se musím už valně odchýliti v domnění od spoluobčanův našich. Oni mnějí, že jim v mezích krajiny tak musejí jiné národy přednost postúpiti, jako oni v celé říši Němcům, že v mezích Uhorska je tak přirozené a potřebné panstvo maďarčiny, jak v mezích říše němčiny. Nám ale se vidí, že na těchto řečech větší má podíl snobstvo, nežli spravedlivé vyznání potřeb bližního. Kdo dobře věc povází, ten uvidí, že to bylo břemeno pro nás nesnesitelné, jestli by jsme až dvojakú cizú diplomatickú řeč měli. Maďarům to přirozeně pochlebuje, jestli by aspoň v mezích Uhorska panovala řeč jejich, ale my Slováci! My by jsme potom naozaj byli celkom ohlušení řečmi cizími. Jestli by Uhorsko byla říše neodvislá, toby ještě jen ušlo, aby jsme se po maďarsky učili, když ale nad obidvůma námi stojí ještě řeč jiná, která obadvaja znáti musíme, proč by sme ji za spojivo mezi námi neužili? Nemluví z nás žádný ráňchor,³ ale zdravé uvážení našich okolností a potřeb, a kdo spravedlivý jest, nebude nás se žádostí naší zatracovati.

30

Clánok Jonáša Záborského „O centralisaci a foederaci“.

Uverejnili Lichardove SN, roč. II, č. 140 z 28. novembra 1850.

Záborský sa vyslovuje za centralistické Rakúsko oproti federalistickým mienkam, napr. českým. Reaguje na články a úvahy Vídeňského deníka na podobnú tematiku. Citáty z týchto úvah neuvěřňujeme. Porov. pozn. 1.

Politika národův se neřídí pŕhými zásadami (principiemi), teoriemi, ideály, než se řídí také i okolnostmi, položením a vztahy. Proto národy v rozličných okolnostech žijící a rozličné potřeby mající, mají také i rozličnú politiku, byľby jináče jedny náklonnosti, jedny politické zásady měly.

Toto nech slůži ku vysvětlení toho úkazu, že když Maďaři, Taliani, Poláci, Chorváci, Srbi, z drahné částky i Češi foederativné Rakúsko zastávají, žádajice, aby jed-

¹ Neprístojnosť.

² Išlo o úpravu osobitného postavenia Haliče.

³ Výraz neznámeho pôvodu a významu.

notné častky ríše svúj dávnyj týpus podržely a tak zůstaly, jako se během času vyvinulo, i na kolik jen možno sami sebe řídily, Slováci, Rusíni a jestli se nemýlíme i Valaši čili Romani se kloní ku centralizácii, stojíce na tom, aby byla stvořena silná ústřední vláda, která, bez ohledu na tak řečené historické právo a zvláštní vyvinutí se jednotlivých zemí, všechny národy a země jedným zákonem, dle jedné zásady řídí. Národnosti totiž, které dosavad panovaly, aneb, z příčiny historických rozpomínek, naději panování mají, kterým se snad v budoucnosti i výhled na úplnou samostatnost otvírá, žádají šetření historických práv, zvláštní postavení, samosprávu; národnosti proti tomu, posavad utlačené, bezprávné, hledají spásu svú v mocné sústředné vládě, proto, že od ní více spravedlivosti, ochrany, a podpory se nadějí.

Slováci hle jsú, čo se politických zásad, lásky k svobodě, túžby po ústavném státním životě dotýče, ne méně liberální, nežli kterýkoliv jiný národ v říši rakúské, a přece dávají přednost centralizácii nad foederalismem.¹

31

List E. Štúra I. I. Sreznevskému.

Uverejnil naposledy J. Ambruš. Listy Ludovíta Štúra II, str. 236—238. Tamtiež na str. 490—492 bibl. poznámky.

Štúr v tomto liste (napísanom význačnému ruskému vedcovi do Charkova, po piatich rokoch od posledného svojho listu) výstižne a pritom stručne informuje dobrého priateľa Slovákov o udalostiach, ktoré sa stali najmä v rokoch 1848 až 1849.

Drahý nezabudnuteľný priateľ muoj!

Ty si už azda na nás zabudnuv, bo roky prešli obapolného mlčania, ale keď si zabudnuv na nás, viem, že sú Ti ešte v pamäti Dunaj a Tatry. Počujže teda hlas od týchto po mlčaní rokov mnohých a v hlase tom oživne vari i pamiatka priateľa.

Čo sme Ti aj nepísavali, ale myšlienky naše zalietali vždy i k Tebe i k Vám i v sviatuju Rus. Každý znak života i od Teba i od druhých krajanov Tvojich vyjavivší sa v časopisoch západných slovanských nám útechou, tím väčšou že sme žili a žijeme v trampotách.

Od toho času čo sme žili spolu nad Dunajom mnoho sa tu zmenilo a stalo, viali i hroznie víchrice, v ktorých aj Slovák ponajprú po tisícletí postavil sa v boj za život svoj.

¹ Úvahy Vídeňského deníka vyšli samostatne roku 1851 ako brožúrka *Hlas ze Slovenska o centralizaci a foederaci*, Viedeň 1851, VIII—str. 36. Obsah brožúry nadväzuje na polemiku s K. Havlíčkom a prispievateľmi jeho Slovana zo Slovenska. Kto je určite autorom úvah vo Vídeňskom deníku, nevedno, ale pravdepodobne J. M. Hurban. B. Polla najnovšie v článku *Ku genéze Daxnerovho Hlasu zo Slovenska* popiera, že by ním mohol byť Št. M. Daxner. Skôr to bude J. M. Hurban.